

Suomen Rehtorit ry
Rautatieläisenkatu 6, 00520 Helsinki
www.surefire.fi

Eduskunnan hallintovaliokunta

Asia: HE 173/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: Lausuntopyyntö 6.11.2020

Suomen Rehtorit ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Suomen Rehtorit ry kannattaa oppivelvollisuuden laajentamista, koska pitää tärkeänä, että jokainen perusopetuksen päättävä oppilas suorittaa vähintään myös toisen asteen koulutuksen.

OPPVELVOLLISUUSLAKI

Voimaantulon siirtäminen vuoteen 2022

Suomen Rehtorit ry on esittänyt ja pitää parempana, että uudistukset otetaan käyttöön yhtäaikaaisesti vuonna 2022. Oppivelvollisuuslain käyttöönottoa tulee lykätä siihen asti, kunnes uusi tutkintoon valmentava koulutus tulee voimaan.

Esitetty kiireinen aikataulu vaikuttaa merkittävästi myös rahoituksen riittävyyteen. Mikäli voimaantuloa ei siirretä, tulee tämä ottaa huomioon siten, että rahoitusta siirretään vuodelle 2021. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille tulee korvata täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyvät kustannukset. Riittävällä rahoituksella ja sen oikea-aikaisuudella tulee mahdollistaa rehtoreille tulevien uusien tehtävien ja lisääntyvän työmäärän korvaaminen sekä uusien rehtoreiden rekrytointi, opetuksen laatu, riittävä opinto-ohjaus ja oppimisen tuki.

Resursseja lisää opetukseen, ohjaukseen ja tukeen sekä oikeus maksuttomaan koulutukseen

Maksuttomuudella tulee ensisijaisesti turvata oppilaiden laadukas opetus, ohjaus ja tuki. Suomen Rehtorit ry on esittänyt, että rahoitusta kohdennettaisiin pääosin niihin tarpeisiin, jotka tukevat toisen asteen tutkinnon suorittamista: perusopetuksen ja toisen asteen opetukseen ja tukeen sekä oppilaan- ja opinto-ohjaukseen. Suomen Rehtorit ry esittää edelleen huolensa siitä, että suurin osa 129 miljoonasta eurosta käytetään materiaali-, matka- ja majoituskuluihin. Suomen Rehtorit ry pitää hyvänä, mutta ei riittävänä, että oikeus maksuttomiin koulumatkoihin on rajattu esityksessä seitsemään kilometriin. Suomen Rehtorit ry esittää maksuttomuutta rajattavaksi maksuttomien koulumatkojen sekä majoitus- ja matkakorvausten osalta sen vuoden loppuun, jolloin opiskelija täyttää 18 vuotta. Oppivelvollisuuden pidentäminen esityksen mukaisesti 18 ikävuoteen ei edellytä esitetyssä laajuudessa esimerkiksi maksuttomia koulumatkoja.

Lakiesitystä on muutettu lausuntokierroksen jälkeen parempaan suuntaan, mistä Suomen Rehtorit ry haluaa ilmaista tyytyväisyytensä. Hallituksen esityksessä on nyt otettu paremmin huomioon muun muassa se, että ”opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkistä, vierailuista, tapahtumista ja muista vastaavista toiminnoista voidaan periä kohtuullisia maksuja”. Lukiosäädösten käsitteistön erilaisuuden vuoksi tämä jättää kuitenkin epäselväksi suhteen (810/2018, Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta, 12 §) pakollisiin ja valinnaisiin valtakunnallisiin opintoihin ja muihin valinnaisiin opintoihin koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Lisäksi oppivelvollisuuslaissa käytetään edelleen käsitettä ”erityistä harrastuneisuutta painottavat koulutukset”. Suomen Rehtorit ry on jo aikaisemmin todennut: jos tämä viittaa erityisen koulutustehtävän lukioihin, on käsite väärä. Näissä lukioissa ei ole kyse harrastuneisuudesta, vaan opetussuunnitelman mukaisesta tavoitteellisesta opiskelusta.

Myös ylioppilastutkintoa koskeva maksuttomuus on lisätty säädökseen: ylioppilastutkinnon maksuttomuus on rajattu viiteen ensimmäiseksi suoritettavaan pakolliseen kokeeseen ja niissä hylättyjen kokeiden uusimiseen.

Oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden menettämisen aikana

Suomen Rehtorit ry on esittänyt, että 8 §:ä tarkennetaan. Koulutuksen järjestäjän tulee vain silloin, kun se on mahdollista, laatia suunnitelma oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen tai opiskeluoikeuden pidättämisen aikana yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa. Oppivelvollisella tai huoltajalla ei ole velvollisuutta osallistua suunnitelman laatimiseen eikä koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa siihen. Muutos koskien suunnitelman laatimista huoltajan kanssa on otettu huomioon säännöskohtaisissa perusteluissa seuraavasti: ”Suunnitelma voitaisiin kuitenkin laatia myös ilman huoltajan myötävaikutusta, jos huoltaja ei hänelle varatusta tilaisuudesta huolimatta osallistu suunnitelman laadintaan.” Oppivelvollisuuslaissa ei tästä ole mainintaa.

Tietojensaanti

Hallituksen esitykseen on ansiokkaasti täsmennetty oppivelvollisuuden ulottuessa koskemaan toista astetta se, että rehtorille ja opettajalle on säädetty oikeus saada salassapidon estämättä kaikki opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto niin oppilaan tuesta kuin opiskeluhuoltotyöhön osallistuvilta. Suomen Rehtorit ry pitää erinomaisena uudistuksena sitä, että tietojensaantia laajennetaan koskemaan kaikkea oppivelvollisuuskoulutusta.

LAKI PERUSOPETUSLAIN MUUTTAMISESTA

Oppilaan- ja opinto-ohjauksen resursointi

Suomen Rehtorit ry pitää hyvänä, että ohjausta vahvistetaan. Tämä on välttämätön edellytys oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvään nivelvaiheen koulutuksen uudistamiseen, jotta voidaan turvata riittävä ja laadukas ohjaus.

Hallituksen esityksessä perusopetuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädetään oppilaan oikeudesta saada oppilaanohjausta, mikä on odotettu uudistus. Perusopetuksen tuntijakoasetukseen muutosta ei kuitenkaan ole esitetty. Perusopetuksen päättövaiheessa tavoitteena on kuitenkin vahvistaa oppilaan omia taitoja arvioida vahvuuksiaan, tutustua nykyistä paremmin toisen asteen opintoihin ja eri aloihin sekä tulevaisuuden työelämän asettamiin vaatimuksiin.

Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus perusopetuksen vuosiluokilla 8 ja 9 antaa mahdollisuuden yksilöllisempään ohjaukseen, mikä on kannatettavaa. Suomen Rehtorit ry kantaa kuitenkin huolta, onko oppilaanohjauksen vahvistaminen yksin riittävä toimenpide. Kaikilla oppilailla tulee olla riittävät valmiudet, tiedot ja taidot myös suoriutuakseen toisen asteen opinnoista.

LAKI TUTKINTOKOULUTUKSEEN VALMENTAVASTA KOULUTUKSESTA (TUVA)

Suomen Rehtorit ry pitää uudistuksessa hyvänä uutta nivelvaiheen tutkintoon valmentavaa koulutusta. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tarve syntyy jo ennen nivelvaihetta. Uudistukseen tulee sisältyä toimia, jotta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tarve vähenee ja edistää siirtymistä perusasteelta suoraan toisen asteen koulutukseen. Toiselle asteelle siirryttäessä oppilaalla tulee olla riittävät tiedot ja taidot opinnoissa aloittamiseen ja niissä etenemiseen. Tavoitteena on vähentää opintojen keskeyttämisä ja lisätä motivaatiota ja sitoutumista toisen asteen koulutukseen.

UUDISTUKSEN VAIKUTUKSET REHTORIN TYÖHÖN

Osana oppivelvollisuuden laajentamista tulee arvioida rehtoreille lisääntyvän työn määrä ja työn kuormittavuus ja ottaa ne huomioon kustannusvaikutuksissa. Uudistuksessa on nostettu esiin opetuksen ja koulutuksen järjestäjien hallinnollisten tehtävien määrän lisääntyminen, mutta ei tarkasteltu sitä, mitkä hallinnolliset tehtävät tosiasiallisesti tulevat rehtorin tehtäväksi.

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

1. Maksuttomuudella tulee ensisijaisesti turvata oppilaiden laadukas opetus, ohjaus ja tuki. Rahoitus tulee kohdentaa pääosin niihin tarpeisiin, jotka tukevat toisen asteen tutkinnon suorittamista. Lukiokoulutuksen järjestäjillä tulee olla edelleen mahdollisuus tarjota maksullisia valinnaisia opintoja maksuttomien opintojen rinnalla.
2. Uusien tehtävien myötä syntyvät kustannukset on korvattava täysimääräisesti opetuksen ja koulutuksen järjestäjille. Uudistuksen myötä tulee arvioida rehtoreille lisääntyvän työn määrä ja työn kuormittavuus ja ottaa ne huomioon kustannusvaikutuksissa. Maksuttomuuteen liittyvät asiat tulevat kokonaan uusina työtehtävinä rehtoreille. Muihin hallinnollisiin tehtäviin liittyvät asiat, kuten erilaisten hakemusten käsittely, päätösten teko, uusien tehtävien organisointi, uudet työnjohdolliset tehtävät, rekrytoinnit sekä erilaiset valvonta-, seuranta- ja ilmoitustehtävät lisääntyvät merkittävästi. Lisätyö ja kuormittavuus tulee ottaa huomioon palkkauksessa ja johtamisen resurssissa. Suomen Rehtorit ry pitää tärkeänä, että sivistysvaliokunta esittää lausuman siitä, että on seurattava, mitä uudistus tarkoittaa rehtoreiden työmäärän ja työhyvinvoinnin osalta.
3. Uudistukset otetaan käyttöön yhtäaikaaisesti vuonna 2022. Mikäli oppivelvollisuuslaki otetaan käyttöön jo vuonna 2021, tulee rahoitusta siirtää vuodelle 2021 vastaamaan tosiasiallisia kustannuksia. Suomen Rehtorit ry pitää tärkeänä, että sivistysvaliokunta esittää lausuman siitä, että rahoituksen riittävyyttä on seurattava ja tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin, mikäli rahoitus havaitaan riittämättömäksi.

Lopuksi Suomen Rehtorit ry esittää huolensa siitä, että perusopetuksessa on suuri tarve vahvistaa niitä tietoja ja taitoja, joita toisen asteen opinnoissa aloittaminen ja niissä eteneminen oppilailta edellyttävät. Rahoitusta ohjataan perusopetukseen muun muassa valtionavustuksella koulutukselliseen tasa-arvoon, Oikeus oppia -kehittämishjelman kautta jne., mutta vastaavatko erillisinä toteutettavat rahoitukset tosiasiallista, jatkuvaa tarvetta? Oppilaat tarvitsevat nykyisin tukea niin oppimisen ja käyttäytymisen vaikeuksiin kuin yleisesti hyvinvointiin. Toisekseen lukiokoulutuksen rahoitusvaje näyttää ilmeiseltä ja esitetyt laskelmat luovat uhkakuvan lukiokoulutuksen opetuksen tason heikentymisestä.

Helsingissä 11.11.2020

Antti Ikonen
puheenjohtaja
Suomen Rehtorit ry
Finlands Rektorer rf